

Carta al Director

LA INFERMERA ANGELA GRAUPERA I GIL (1876-1960)

Josep M. CALBET i CAMARASA; Mercè VIGER i ROVIRA

INTRODUCCIÓ

Ara que fa cent anys de l'Armistici de la primera guerra mundial volem dedicar un record a una singular infermera catalana que en va ser en la primer línia de foc.

Des de fa algun temps en els Congressos d'Història de la Medicina Catalana, hi ha la presentació de comunicacions i ponències sobre història de la infermeria. En els dos últims, (Puigcerdà 2016 i Vic, 2018), la presència de treballs més enllà de la medicina, principalment d'infermeria, ha estat prou manifesta. En aquest sentit volem aportar notícia d'una infermera, poc coneguda com a tal, que col·laborà amb l'exèrcit de Serbia quan la primera guerra mundial. En tornar a Espanya, manifestà la seva preocupació per temes socials en forma de col·laboracions en diaris i revistes, nombroses conferències en cooperatives, ateneus obrers i altres institucions semblants. Fou col·laboradora molt activa de la Revista Blanca, sustentada per l'impuls de Joan Montseny, més conegut amb el pseudònim de Federico Urales, de Teresa Mañé i la filla d'ambdós, Federica Montseny. Aquesta publicació tenia una tendència social, anarquista i va tenir una considerable influència principalment en el sector obrer i sindicalista.

Pels nostres treballs en el camp de la història de la medicina catalana una de les línies d'activitat és la recerca dels antecedents d'estudis dels sanitaris catalans, principalment els metges, però també els titulats com a practicants, enfermeres i comadrones. En aquest cas, de l'estudi dels practicants a l'Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona (AHUB) hem trobat el d'Àngela Graupera, i ara aportem dades poc conegudes, per ampliar, o rectificar errors en cites anteriors sobre ella, i també dades sobre aspectes familiars, i sobre les dates de naixement i defunció que no hem vist esmentades

anteriorment, o amb errors repetits. Aquí aportem ara els aspectes més interessant d'un treball més extens i detallat, que ja ha estat acceptat per a publicar en la revista "Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència".

Dades personals i familiars. Àngela Graupera i Gil fou la segona de cinc germanes¹, i nasqué a Barcelona el 9 de juny de 1876. Era filla de l'aguller de Mataró Josep Graupera Majó, i de Carme Gil Llauredó². L'avi patern Francesc Graupera era pagès, i el matern Esteve Gil, sabater. Es va casar amb Manuel Buxedas Aupí³. Tingueren una filla Àngela Buxedas Graupera⁴.

Àngela Graupera i Gil morí a Barcelona al seu domicili C/ Santa Perpètua, núm. 4, torre, el 29 de març de 1940.

El 22 d'abril de 1913 inicià estudis de Practicant a l'Hospital Clínic de Barcelona, i obtingué el títol el 24 de juny de 1914. Tenia doncs 38 anys. Posats al 1914, una dona de 38 anys ja era gran. I fins i tot molt gran. Però va ser en aquell moment quan Àngela inicia la seva projecció pública, cosa que diu molt bé, de l'empenta que portava.

Recordarem que el 28 de juny de 1914 era assassinat, a Sarajevo, l'hereter de la corona d'Àustria, que provocà l'esclat de la guerra contra Sèrbia el 27 de juliol del mateix any. Fou aleshores quan Àngela Graupera, deixant el marit i la filla es propo-

1 Teresa, Àngela, Carme, Mercè i Francisca

2 Carme Gil Llauredó morí vídua, a Barcelona el 8 de febrer de 1933, a l'edat de 83 anys. V. La Vanguardia del 15 de febrer de 1922, pàg. 1.

3 Manuel Buxedas Aupí morí l'1 de setembre de 1936, a l'edat de 69 anys. V. La Vanguardia del 4 de setembre de 1936, pàg. 1.

4 Àngela Buxedas Graupera morí a Barcelona el gener de 1963.

sa anar al front de guerra. Es va posar en contacte amb el director del diari barceloní "Las Noticias" Rafael Roldós Viñolas, que li va fer una carta de recomanació al cònsol de Sèrbia a Barcelona, i li oferí prestar serveis en les ambulàncies sanitàries de l'exèrcit serbi⁵.

Des de Sèrbia va enviar alguna crònica al diari "Las Noticias". Cal dir que aquest diari disposava de tres dones com a corresponsals de guerra. A part d'Angela Graupera hi havia Sofia Casanova a Sant Petersburg, que també va informar sobre la lluita entre Kerensky i Lenin, i Valèria Teyà, a Roma.

6 d'octubre de 1914. M'han destinat a l'hospital número 8, però aniré amb una ambulància fins el campament. Els hospitals estan plens de ferits. A la sala d'operacions preparo gases, benes, anti-sèptics, i ajudo a les cures. La pàtria reclama vides, però la terra es queda sense qui la treballi, les llars sense pares, ni fills, ni marits, ni germans. Nis està ple de presoners austríacs, i molts en els hospitals auxiliem els ferits. Jo col·laboro amb el doctor Wisel. Les bales dum-dum causen terribles destrosses. Maleïda, maleïda mil vegades la guerra.

1 de novembre de 1914. La guerra és un horror. Explica que els habitants de Bòsnia són de races i nacionalitats diferents. Fugen desesperats del seu

territori ja que els camps estan arranats i les cases destruïdes. L'odi als austríacs i als alemanys és implacable entre els serbis. Segueix en aquests anys una sèrie molt interessant de cròniques, més de política i de guerra que no de tema sanitari. Així sobre l'incendi de la ciutat de grega de Salònica, o la persecució i extermini de poblacions gregues de la població grega habitant en el litoral continental turc, d'Armènia.

No sabem en quin moment abandonà els països balcanics. Cal suposar que ho faria quan s'acabà la guerra. Aleshores passaria una llarga temporada a Bèlgica, on anirien madurant les seves idees antibel·licistes. Va fer amistat amb Regina Lamo i Micaela Chalmeta que sembla que la deuriem animar a exposar en públic les experiències viscudes.

Arribada de nou a Barcelona va iniciar una breu col·laboració en el diari "El Dia Gráfico".

Pensem que ho deuria fer de la mà de Carme Karr. En total hi va fer cinc articles que van ser inclosos en la pàgina femenina del diari. La primera sota el títol "Siluetes femenines" del 5 de gener de 1922 ens fa un retrat del caràcter d'algunes dones. Ens diu que la dona intel·lectual és detestada per la majoria dels homes, i fins i tot ridiculitzada per les mateixes dones.

5 Las Noticias del 8 d'octubre de 1914, pàg. 3.